

יוחסין השלם

אשר הכינו גם חקרו החכם הכפואר הנהוג המהולל הרב רבי אברהם זכות ז"ל

מלמד סאלמאנא בארן ספרד ועיר סטרא תוניס בארן אפריקא בעטת חסדת אפוס וסאווים וסאווים וסאווים ואובע לצירה כבורן כל הדורות כסדת רבינו עדה עד דור הכתבר עם הביא בתוך הספר כל דברי ספר הקבלה לחכם האבדו זל ורוב סדר עולם וסא, ותם הוסף סכס סדרו הוסף לסלכו היום אשר לא סכסו ישראל הסה כמו שהתקיים סתן ספר הוינים וסמך ספר יוניס וסוס וסולד כל אלה וסאווו בו לקיטום רבים כה וכה.

ועתה יא הישנה בחסידות כעסם תוקח כ"י הספר והכנסת באוקספורד.

יחסי תנאים ואמוראים

חלפתא שמעתי כי ר' שמעון בן חלפתא ר' יוסי בן חלפתא אחים היו.

סדר הדורות

שלשה ספרים נפתחים בו
א סדר הדורות ב סדר תנאים ואמוראים
ג סמטת התנאים והספרים
הסו הרב האן מהר"ד יחזקאל יהודה אבד
ה"ם בקק מינסק כו הר"ב הסאן מהר"ד שלמה זל
אבד ה"ם סאלאב נבי המהרש"ל זל

תולדות תנאים ואמוראים

ספרד ק"פ איב עם בארנים והנהגות וטרסאות שונות.

בשלשה חלקים.

אחרון בר מדרכי זל היימאן
כל הכתוב מה שז"ל ר' חייקין, וסמך המב על אמת ודעתי שיהיה נאמן.

ובס' ואלו הנשרפים וכן במקומות רבות בתלמוד ובס' מרוגה אמר ר' יוסי אבא חלפתא אומר ופירש רש"י שם אביו של ר' יוסי הוא ר' חלפתא וגם נקרא אבא חלפתא

ובס' י' מסכת שמחות כי ר' חלפתא בנו של ר' יוסי מת בבחי אביו

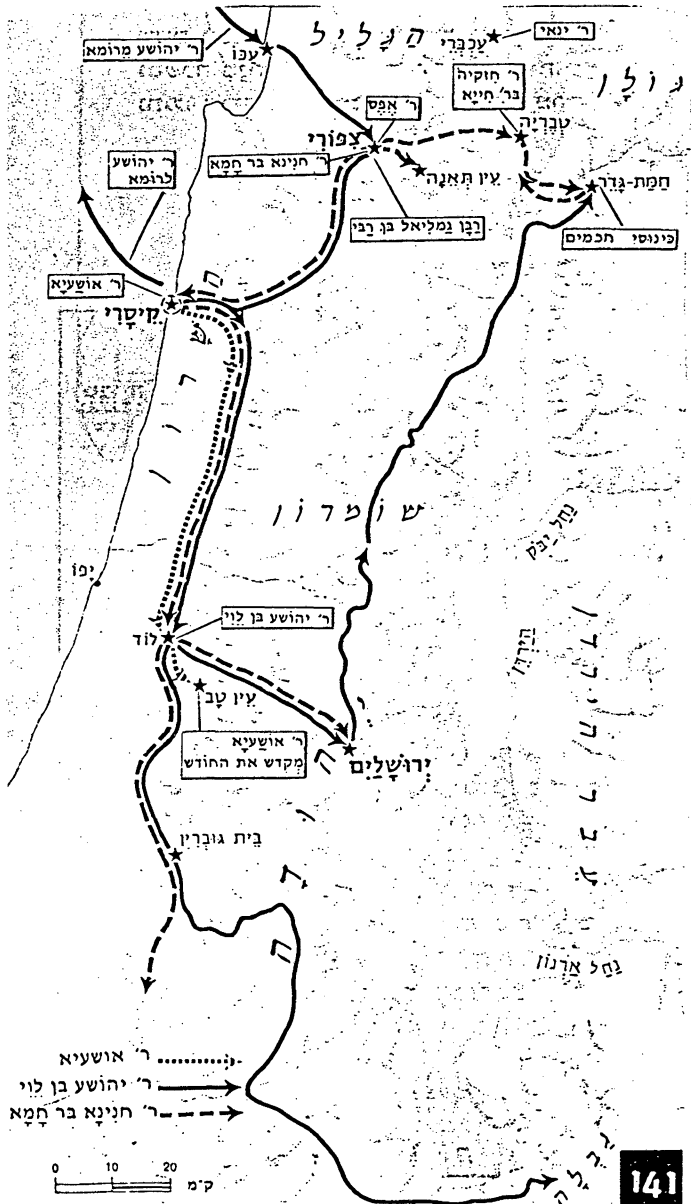
רבי שמעון בן חלפתא (לעיל 46 ב) עסק בדברים בתרנגולות שניטלה הנוציה להוציא מלבו של ר' יהודה, ועוד שניסח, דברי שלמה בנמלה שאין לה קצין. וסוד ניסה ששונא הגול כי נפלה חסדה אחה מנמלה אדחת ובאו כל האחרות הריוחו בחסדה ולא לקחו אותה עד שבא בעלה בעבורה,

ונראה שזה אחיו הקטן של ר' יוסי בן חלפתא הוא ר' יוסי סחם חבר של ר' שמעון ור' מאיר ור' יהודה.

והנה דעת היוחסין וכה"ר וסביא המסנה שהוא היה בנו הצעיר הר' חלפתא, אבל קשה מאוד לומר כן כידוע שר' חלפתא ראה עוד את ר"ג הוקן, והיה כחורבן הבית למעלה משלשים שנה א"כ איך יהיה בנו ר' שמעון חבר רבי, ולכן נראה ברור שהוא היה בנו דחלפתא בנו של ר' יוסי כמפורש בירושלמי ריש יבמות ובשבת קיח: שיבם את אשה אחיו ונסע חמשה ארזים בישראל ר' ישמעאל ר' אלעזר ור' חלפתא וכו'.

מדרש פקודי פרי נב סי' ג רבה

מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שבא ערב שבת ולא היה לו מאן להתפרנס יצא לו חוץ מן העיר והתפלל לפני האלהים ונתן לו אבן טובה מן השמים נתנה לשלחני ופרנס אותה שבת אמרה אשתו מהיכן אלו אמר לה ממה שפרנס הקדוש ברוך הוא אמרה אם אין אתה אומר לי מהיכן הן איני טועמת פלום התחיל מספר לה אמר לה כך נתפללתי לפני האלהים ונתן לי מן השמים אמרה לו איני טועמת פלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת אמר לה למה אמרה לו אתה רוצה שיהא שלחנה חסר ושלחן חבורך מלא והלך רבי שמעון והודיע מעשה לרבי אמר לו לך אמר לה אם שלחנה חסר אני אמלאנו משלי הלך ואמר לה אמרה לו לך עמי למי שלמדך תורה אמרה לו רבי וכי רואה אדם לחברו לעולם הבא לא כל צדיק וצדיק הנה לה עולם בעצמו שנאמר (קהלת יב. ה) 'פי הלך האדם אל בית עלמו וסבבו בשוק הסופדים' עולמים אין פתיב אלא 'עלמו' פיון ששמע פן הלך והחזיר רבותינו אמרו הנס האחרון היה קשה מהראשון פיון שפשט ידו להחזירו מיד ירד המלאך ונטלה הימנו למה שאין מתן שכרה של תורה אלא לעולם הבא ליום אחרון הוי ותשתק ליום אחרון.

רבי חייא רבה ורבי שמעון בן חלפתא הוו יתביין לעינין באורייתא בהדין בית מדרשא רבא דטבריא בערוכת פיסחא ואית דאמרי בערוכת צומא רבא ושמיעי קלהון דברייאתא בייבין אמר ליה אילין בריתא מה עסקון אמר דאית ליה זבן ודלית ליה אזיל לגבי מרי עבדתיה והוא יחיב ליה אמר ליה אם פן הוא אף אנא איזיל גבי מרי עבדתי והוא יחב לי נפק וצלי בהדא אילוסיס דטבריא וחזא חד ידא מושטא ליה חדא מרגליתא אזל טעין גבי רבנו אמר ליה הדא מנא אית לך הדא מילא דאיסטופיטא היא אלא הא לך תלתא דינרין ואזל ועבד ליקרא דיומא ובתר יומא טבא אנן שטחין קליה ומה דהוא עבדי טימיתה תיפב נסב תלתא דינרין ואזיל זבן זבונין ועל לביתיה אמרה ליה דביתהו שמעון

מדרש רות פר' ה סי' זח רבה

רבינו היה מבקר גרישין כדי לזכות בהן רבי שמעון בן חלפתא.

חולין דף נו נד

אמרו עליו על ר' שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים היה [והיה עושה דבר לתוציא מלכו של רבי יהודה שהיה רבי יהודה אומר אם נישלה הנוצה פסילה והרנוגולת היחה לו לר"ש בן חלפתא שנימלה נוצה שלה והניחה בתנור וטלה עליה כמטלית של טרסיים ונידלה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים ודלמא קסבר ר' יהודה טריפה משבחת אי"כ במדוי דמיטרפא בה הגדילה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים] מאי עסקן בדברים אמר רב משרשיא דכתיב (ש"ל י) לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל חכין בקין לרבה אמר איזיל אחוי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אול בתקופת המזופרסי' לגלימא אקניא' דשומשביני נפק אתא חד מיניירו אתנח' ביה סימנא על אמר להו נפל טולא' נפקו ואתודלייה' לגלימא נפל שמשאנפלו עליה וקמליה אמר ש"מ לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא' דמלכא לא ליבעי א"ל רב(אדא)] [אתא] בריה דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדיהו אי נמי הרמנא דמלכא הוה נקטי' אי"כ בין מלכא למלכא הוה דכתיב (ש"ש י) בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא סמוך אהימנותיה דשלמה:

שרית גניב כל פעלך לית הוא אלא מאה מנה ואילן זבינתה מה אינון מיד תני לה עובדא אמרה ליה מאי את בעי תהי גנונה חסר מן דחכרף חדא מרגליתא לעלמא דאתי אמר לה ומה נעבד אמרה ליה זיל תחזור זבינתא למריהון ודינרין למריהון ומרגליתא למרה פד שמע רבנו מצטער שלח ואיתיתה אמר לה כל הדין צערא צערת להדין צדיקא אמרה ליה מה את בעי דיהא גנוניה חסר מדידכון חדא מרגליתא לעלמא דאתי אמר לה ואין הוה חסר לית בן ממלניה יתיה אמרה ליה רבי בהדין עלמא זכינן מחמי אפך ולא אמר ריש לקיש כל צדיק וצדיק יש לו מדור בפני עצמו והודה לה ולא עוד אלא שדרפן של עליונים לתן ואין דרפן לטל הנס האחרון קשה מן הראשון מנסיב ליה הנת ידא ארעיא (למטה) ומי מושטא ליה הוה ידא עילאה פאיניש דמוזיף לחבריה.

מדרש רות פר' ה סי' יגיד רבה

דלמא רבי שמעון בן חלפתא קבל מרבי חייא חדא חקל אמר לו כמין היא עבדא אמר לו מאה כורין זרעת ואעלת ועבדת פריה מאה ליה לא אמר מרי דהיא עבדא מאה כורין זרעת ואעלת ועבדת פריה מאה אמר ליה אין אמר ליה והיא עבדת פריה אמר ליה הן אקימתא אדרא אמר בגבוה שפיער אמר לו ולא כן כתיב ויורדת הגרן אף על פי כן אזל נפיתה והיא עבדה שארא.

דלמא — במעשה שהיה — רבי שמעון בן חלפתא קבל מרבי חייא חדא חקל — שדה אחת, משרותיו של רבי חייא, שיעבדנה לו רבי שמעון בתורת אריס, ליטול בשכרו חלק כתבואה, אמר לו — רבי שמעון לרבי חייא: כמין היא עבדא — כמה כתבואה היא עושה בשנה? אמר לו: מאה כורין (כור = מדת נפח של ביצים, = 233.28 ליטר), זרעת ואעלת ועבדת פריה מאה — זרעה ואסף יכולה ונמצא שעשתה פחות ממאה, אמר לו — רבי שמעון לרבי חייא: לא אמר מרי דהיא עבדא מאה כורין, זרעת ואעלת ועבדת פריה מאה — הכי לא אמרת, רבי, שהיא עושה מאה כורין, הנה זרעתה ואספתי יכולה ועשתה פחות ממאה! אמר לו: אין — כן, נכון הדבר שהיא עושה בכל שנה מאה כורין, כאשר אמרתי לך, אמר לו: והיא עבדת פריה — והרי עשתה פחות! אמר ליה: הן (ובדפיו יפ"ע יא"י), אקימתא אידרא — היכן העמדת את הגורן? אמר לו רבי שמעון היכן העמיד את הגורן והיה המקום — בגבוה שבעיר, אמר לו — רבי חייא: ולא כן כתיב "ויורדת הגורן" — וללמדנו שצריך להעמיד הגורן במקום נמוך, ומן הטעם האמור, ועתה שהעמדתו במקום גבוה באה הרוח ופיזרה ונטלה משם גרגירי כתבואה עם החבן והמוץ וחסרה הכתבואה ממת מה שעשתה, אף על פי כן, שוב — אזל — רבי שמעון, נפיתה, והיא עבדא שארא — זרה שוב ברוח את כל כתבואתה, אחרי שאסף גם את החבן והמוץ שנתפור כצידי פינות הבקעה, שהיה מעורב בהם הרבה מהגרגרים שהרוח החזקה פיזרה עמהם, ונמצא שעשתה את השאר שהיה חסר כתחילה, או שהגירסא: "אף על פי כן אזיל נפיתה והיא עבדא שארא", רבי חייא הוסיף ואמר לו כן, לך נפה שוב את הכתבואה מן החבן והמוץ שנתפור, ותאסף, ותמצא שהיא תעשה לך את השאר.

מדרש"א

מאי עסקן בדברים ט' - כתבו התוס' לע"ז דכס"ג חס"ב בהמוכר את הספינה מלגלג ט' ולחודיע אוך שלמה ידע עכ"ל והוא דחוק דשלמה ודאי ברוח הקדש ידע ולאמרה אכל הנראה דלון זה מלגלג כמ"ש בעל מנחת הלבוש בדברים החלשים בלבוש אף שידע אולם בקבלה לרין כל אדם לחקור אולם במופת והוא שקראו עסקן בדברים בעלמא כגון זה עסקן וראה ר"ש בן חלפתא לחקור אחריהם ידע אולם במופת וק"ל:

עיון יעקב

אויזיל אימיו - ע"י כנסים הם שמתרגמים הא דלא חס"ב מלגלג וע"י בנסכ"ש ובלמ"ה חסיק"ל לק"מ שברי שלמה אום כו לו אלא חל"ב לכן מותר לחמו כיון ששם לעשות כן.

אתנח ביה

סימנא - להכינו יודע מה יעשו לו חבריו כשימנח עסקן: (הרמנא - רשות להרנו): הרמנא הוה נקיעי - שכל המנהל בחבירו ירנונו: אי נמי בין מלכא למלכא וכו'. מת התוך ומדיין לא קס אמר ודך לרין לעשות איש הישר בעיניו כדכתיב צימים הם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה: אהימנותיה דשלמה - נאמן הוא על כך וברוח הקדש אמרה:

תוספות

אויזיל ואחי וכו' - לע"ז דכס"ג חס"ב בהמוכר את הספינה (דף ע"ה): מלגלג גבי האו תלמוד דל"ל רבי יוחנן הם לא ראת לא האמנה מלגלג על דברי החיים אלה שאלי האב שבה לברר הדבר ולחודיע האך ידע שלמה:

ושלה עניה

במעליה של טרסיים - כרכה כמעליה של טרסי נחשה שטחיהם לפנייהם לקבל עפרותיה שחקי נחשה ושל עור היא והמיד היא המה מתוך עניה ונס הנחשה מתחם לשול: במידי דמיטרפא בה ט', בהמיה נהי דמשבחה בשאר אברים מייה היא מלכא דמיטרפא צימתי כדורא ומשבתא כ"י הא דגולו אחרונים יותר מן הראשונים: סאי עסקן - למה נקרא שמו עסקן האל: אי ודאי לית לה מלכא - דכתיב אבר אין לה קצין והיט עסקן דלא בעי לחסמן אהימנותיה דשלמה: הנמלים איהביס לל ושוניאס חס: דשומשביני - נמלים: נפק חד מיניו - פתך חרי הקן וכו' לתן וראה הלל:

והבר זה ג"כ כי המלך מסדר המין שלא יצאו מן הסדר הראוי, לפי שהמין הוא ראוי אל הסדר. וכמו שיש לאדם מלך שהוא מסדר עניניהם במוחש, כך יש לכל מין ומין מלכות. ואין הפי' שיש להם מלך ממש מולך עליהם, רק שהטבע שבהם נמשך אחר מלכות, שכמו שהמלך מסדר בני אדם, כך המין בטבע (שהוא מלך חכם) נמשך אחר זה וזהו המלך שיש להם ונמצא שיש להם מלך מצד הטבע שהוא (חכם) מנהיג אותם כמו שראוי.

והיה רבי שמעון בן חלפתא בוחן בהם עד שימצא בהם שהמין נמשך הנהגותיהם אחר [הסדר] עם שאין להם מלך. וזה שאמר דפרים גלימא וכו', כי כאשר ראה פעולותיהם במהירות יותר מן הראוי, אמר אלו היה במין הזה מלך לא היה הנהגתם כל כך במהירות, כי המהירות אינו סדר וכאלו אין להם מלך, וכל איש הישר בעיניו יעשה, ולכך [היה] גזור [על] מעשיהם שהם עושים שאין להם הרמנא דמלכא כלומר שאין נמשך עניניהם כאלו היה להם מלך ומקשה על זה אף אם גזור הנהגותיהם שיש להם מהירות, ואין עניניהם כל כך מסודר, הלא ענין המלכות אינו חייב שיהיה תמיד על ענין אחד. כי לפעמים לא נמצא המלך ומתבטל דבר המלכות עד שחזור אל מה שהיה בראשונה, וא"כ אע"ג כי בזמן

מה הנהגותיהם נמצא בהם דבר זה אין ראייה שאין להם מלך כי הוא לפי הזמן ולפי השעה ושמא אותה שעה אין הנהגותיהם נמשך אחר סדר המלכות. ועוד שמא מלכם בהדייהו הוה פי' כי הטבע שלהם נמשך אחר המלכות לגמרי עד שמלכם נחשב עמהם תמיד, ולכך פועלים כמו המלך שפעולתו במהירות ובחזוק, ולכך אע"ג שמתחייב מפעולתם דבר זה שאמר שעושים בלא הרמנא דמלכא, דבר זה מחמת שנחשב כח המלכות עמהם. ולפיכך אי אפשר לעמוד על דברים אלו מצד המורגש. רק שצריך לסמוך על שלמה שאמר זה ברוח הקודש, אבל לעמוד על דברים אלו מצד המוחש דבר זה אינו כי העיון בזה אין לסמוך עליו כלל כי א"א דבר זה.

מדרש שפטים רבה

אמר ר' שמעון בן חלפתא מעשה בנמלה אחת שהפילה חטה אחת והיו פלן באות ומריחות בה ולא היתה אחת מהן נוטלת אותה פאה אותה שהיתה שלה ונטלה אותה חכמה שיש בה וכל השבח הנה שיש בה שלא למדה מבריה ולא שופט ולא שוטר יש לה שנאמר 'אשר אין לה קצין שטר ומשל' אתם שמניתי לכם שופטים ושוטרים על אחת כמה וכמה שתשמעו להן הוי שפטים ושוטרים תתן לה בכל שעריה.

מדרש אחרי מות פר' כב ס"ד רבה

רבי שמעון הנה עסקן בדברים הנה לה חד פרדס חד זמן הנה יתב בה והנה בה חד סדן חמא הדא דוכיפת דעבד לה קן בגוה אמר לה מה בעי הדין עופא מסאבא בהדין פרדס אזל רבי שמעון וסתרה לההוא קנא אזל ההוא דוכיפת ותקנה מה עבד רבי שמעון אזל איתי חד לוח ויהבה באפוי דההוא קנא ויהב בה חד מסמר מה עבד ההוא דוכיפת אזל איתי חד עשב ויהבה על ההוא מסמרא ושרפה מה עבד רבי שמעון אמר טוב למגנזא הדין עשבא דלא ילפון גנביא למעבד פן ויחרבון ברייתא

סדר וישלח

במא קשיטא - ר' תנא רבה ור' שמעון בר חלפתא שכחון מלך מן הפרוגים, ונאחזן להדא תנא דערבא למלפנה מן ספון. שמע קלה דאמר לתקרה: מלי הדין יתבא עלי, שמעון מנה: יהבא - משוי, שצאמר: (ההלים גה. ט) 'השלה על ה' יתבד והוא יכלקלך'. ועוד שמע קלה דערבא דאמר לתקרה: מה את מקשה בי, והנה רוצה לומר: מה את מעסה בי, דקתיב: (מלאכי ג. טא) 'עפסותם רשעים פי יהיו אפר תחת רגליכם'. ועוד שמעון שאמר אמתא לתקרה: אתון סתיא, והיא השיבה: יגלמודה אגא, נדה, שנאמר: (ישעיה מט. טא)

כבא מציעא פו

רבי שמעון בן חלפתא בעל בשר היה יוצא חד הוה המיבא ליה הוה סליק ותיב אישנא דטורא אמר לה לבריה בתי הניפי עלי בכניפא ואני אתון לך ככרין דטרד אדחי נשבא ויקא אמר כמה ככרין דטרד לבר רבי:

מהר"ל

וכאשר בא הרוח אמר כמה ככרין דנרד למארי דיכי כלומר כמה וכמה דברים שאין האדם מרגיש שבאים מן הש"י לתועלת האדם שראוי לו לשבח עליהם השם יתברך רק כאן היה מרגיש החסרון קודם שבא הרוח והיה משבח אל הקב"ה, וכמה דברים שאין האדם מרגיש בחסרון ובא לו הרוחה מן השם יתברך, ולכך אילו פינו מלא שירה כים אין אנו מספיקין להלל הקב"ה על כל שעשה עם האדם.

וכן - רבי שמעון - "בן חלפתא" (קה"ר, שס), הוה עסקן בדברים - היה עוסק בדברים לחקר ולנסות ולראות בעיניו איך נעשים הדברים הנפלאים בעולם (עיי' דב"ר ה, ד); הוה ליה חד פרדס - היה לו פרדס אחד, חד זמן הוה יתב ביה והוה ביה חד סדן, חמא הדא דוכיפת דעבד ליה קן בגוה - פעם אחת ישב בו והיה בו סדן אחד, גזע עץ קצוץ, וראה את הדוכיפת, העוף בעל הנפלאות (עיי' ויקרא יא, יט; ובתרגומים וברש"י שם, ובגיטין סח:), שהוא בקי באוצרות יקרים שבעולם להביא מהם ולהשתמש בהם (עיי"ש), והוא מהעופות הטמאים (ויקרא, שס), אמר ליה - רבי שמעון לאותו עוף: מה בעי הדין עופא מסאבא בהדין פרדס - מה רוצה עוף טמא זה בפרדס הזה? אזל רבי שמעון וסתרה לההוא קנא - הלך רבי שמעון וסתר את הקן ההוא, אזל ההוא דוכיפת - הלך הדוכיפת ההוא - ותקנה - שוכ, מה עבד - מה עשה - רבי שמעון, אזל איתי חד לוח ויהבה באפוי דההוא קנא ויהב ביה חד מסמר - הלך והביא לוח אחד ונתנו על פני הקן, לסותמו, ונתן בו מסמר אחד לקובעו אל הסדן שלא ינטל מפתח הקן, מה עבד - עשה - ההוא דוכיפת, אזל איתי חד עשב ויהביה על ההוא מסמרא - הלך והביא עשב אחד ונתנו על המסמר ההוא - ושרפה, שהיה שרף העשב ממים ושוורף ברזל, מה עבד - מה עשה - רבי שמעון, אמר: טוב למגנזא הדין עשבא, דלא ילפון גנביא למעבד כן ויחרבון ברייתא - טוב לגנוז את העשב הזה, שלא ילמדו גנבים לעשות כן ויחרבו את הבריות, והרי שיש עשב כל שהוא שהקב"ה עושה בסגולתו שליחיות נכבדות.

בן יהודע

בשכל עסק התורה, שהם תיקון הרוח, כי רוחא ממלא, לכן שלחו לו מן השמים רוח טוב, נחלא דמין המעשים הים להדוד, כי ביום פצירת רבה נשכ רוח חזק בשכל כבוד תורתו על רבה, שהיא כבוד הרוח, וכן כאן נשכ לרשע"ה רוח טוב נשכ ל אבות התורה, שהיה רולה ללמוד לוחה שעה שהיא כבוד הרוח:

רש"י בעל כשר הוה, ג"ל בס"ד, הוה מעשה זולת סמך למאמר שקודם זה, המדבר ברוח אשר נשכ נחוק גדול, כשהוא יומא דום נפשי דרבה, שפשו לו לוח הכבוד בתוקף הרוח, מפני שהוא הרבין תורה והעמיד תלמידים, ונפטר מתוך דברי תורה, וידוע עסק התורה הוא בתיקון הרוח, ובח"ש המקובלים ז"ל, כחמא והוה וזיר כוחך, כי רוחא ממלא, ולכן סמך למאמר זה מאמר רש"י, שהיה רולה ללמוד בתורה ביום הדעת, ולא היה יכול חמת בתום, שלא היה הרוח מנשכ, ולכן סליק ויהיב אישנא דטורא, ואמר לביחו שהניף עליו במניפה, כדי להביא הרוח, שאו יוכל ללמוד תורה ביום הדעת, וכיון דהיה רולה הרוח

שם, ואני אתון לך ככרין דנדה, פירש רש"י ז"ל אגדות על נדה, ולא מליט לשון ככרין משמעו אגודה, ואם היה לומר ככרין דנדה אר"ן הוה חמא זה, וי"ל בס"ד, ככרין לשון ככר, שיתן לה ורד אשר עליו של ענולין, כמו נכר לחם, וכן נחלא ככרד שקרין בערבי נורי", שהעלין של ענולין כמו ככר, ויתכן היה להם חכמים עשין מן החכמים משי, או נייר לטעם, עשויין כדמות האוסנים והוורדין גורמין ומחליה, ולכוכב חיים הנשים בראשית להכשין, ובאשר נחלא טפה בזמנינו:

